

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Навчально-науковий інститут гуманітарних і соціальних наук
Кафедра історії і політичної теорії

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня бакалавра

студента Азаряна Андріана Артуровича

академічної групи 052-19-1

спеціальності 052 Політологія

за освітньо-професійною програмою – «Політологія»

на тему «Російське вторгнення в контексті протистояння авторитарних та демократичних режимів»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
кваліфікаційної роботи			
розділів:			
Розділ 1	Осін В.В.		
Розділ 2	Осін В.В.		
Розділ 3	Осін В.В.		

Рецензент			
------------------	--	--	--

Нормоконтролер			
-----------------------	--	--	--

Дніпро

2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ АВТОКРАТІЇ ТА ДЕМОКРАТИЧНОГО РЕЖИМУ.....	5
1.1. Вплив політичного режиму автократії на початок та ведення російсько-української війни.....	5
1.2. Особливості поведінки сторін країн у російсько-українській війні з точки зору впливу автократичної держави на демократичну.....	15
РОЗДІЛ 2. ВАЖЛИВІ ЧИННИКИ ВІЙНИ СУПРОТИ УКРАЇНИ.....	22
2.1. Специфіка протистояння України російській агресії як демократичної держави.	22
2.2. Вплив та наслідки війни РФ проти України на європейську та світову безпеку.....	30
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЯ ПРОГНОЗУВАННЯ НАСЛІДКІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	41
3.1. Проблеми та причини продовження російсько-української війнию.....	41
3.2. Шляхи вирішення наслідків російсько-української війни в контексті автократії та демократії.....	50
Висновки.....	56
Список використаних джерел.....	59

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Забезпечення міжнародного миру та безпеки є надзвичайно важливим питанням ХХІ століття, а конфлікти є одним із головних викликів, з якими стикається світова спільнота. Причини конфліктів складні та багатогранні, і важливо їх розуміти, щоб розробити ефективні стратегії вирішення конфлікту.

Конфлікти ж часто виникають через зіткнення національних інтересів, але є ще кілька факторів, які сприяють їх виникненню. Це суперечки щодо територій і кордонів, економічні та політичні інтереси, негативні етнічні стереотипи, релігійні розбіжності тощо. Тому дуже важливо використовувати цілісний підхід до аналізу та вирішення конфлікту, враховуючи всі важливі фактори.

Для вирішення конфліктів необхідні взаєморозуміння, поступки, компроміси. Вирішення конфлікту потребує готовності всіх сторін до конструктивного діалогу та досягнення взаємовигідного рішення. Це може бути складним процесом, але він необхідний для досягнення сталого миру та безпеки.

Загалом розв'язання конфлікту є складним завданням, але за умови відданості діалогу, компромісу та взаєморозуміння можна досягти позитивних результатів і сприяти міжнародному миру та безпеці.

Метою роботи є дослідження російсько-української війни в контексті взаємовідносин автократії та демократичного режиму.

Для досягнення мети було визначено такі *завдання дослідження*:

проаналізувати вплив політичного режиму автократії на початок та ведення російсько-української війни;

розкрити особливості поведінки сторін країн у російсько-українській війні з точки зору впливу автократичної держави на демократичну;

дослідити специфіку протистояння України російській агресії як демократичної держави;

розглянути вплив та наслідки війни РФ проти України на європейську та світову безпеку;

охарактеризувати проблеми та причини продовження російсько-української війни;

розкрити шляхи вирішення наслідків російсько-української війни в контексті автократії та демократії.

Об'єкт дослідження – вплив автократії та демократичного режиму на результати російсько-української війни.

Предмет дослідження – російсько-українська війна.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження виступає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання: діалектичний (як базовий метод наукового пізнання), метод системного аналізу, структурно-функціональний та метод сходження від абстрактного до конкретного.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ АВТОКРАТІЇ ТА ДЕМОКРАТИЧНОГО РЕЖИМУ

1.1. Вплив політичного режиму автократії на початок та ведення російсько-української війни

Існують різні погляди на взаємозв'язок між політичною системою та політичним режимом, важливо визнати, що це різні поняття, і їх не слід ототожнювати одне з одним. Політична система відноситься до набору інститутів, організацій і процесів, за допомогою яких суспільство керує собою, тоді як політичний режим відноситься до правил, норм і цінностей, які визначають, хто володіє владою і як вони її здійснюють.

Ототожнення політичного режиму з політичною системою може призвести до надмірного спрощення та неправильного розуміння складних політичних явищ. Хоча ці два поняття пов'язані, вони представляють різні аспекти політичного життя і їх слід аналізувати окремо.

Важливо розвинути чітке та тонке розуміння взаємозв'язку між політичною системою та політичним режимом, щоб краще зрозуміти, як здійснюється політична влада в суспільстві. Це вимагає теоретичного, концептуального та аналітичного підходу, який виходить за рамки простої ідентифікації або синонімізації термінів. Політологія має бути спрямована на забезпечення глибшого розуміння динаміки та складності політичних систем і режимів, а також того, як вони взаємодіють один з одним, формуючи політичні результати.

Навіть коли політичний режим розглядається як спосіб впровадження політичної системи та влади, відмінність між двома поняттями слід визнавати

на абстрактному рівні. На практиці, однак, може бути важко відрізнити їх, і вони можуть здаватися ідентичними.

Важливо визнати, що відмінність між політичною системою та політичним режимом є переважно концептуальною, але вона має важливі практичні наслідки. Політична система забезпечує основу для політичних дій, тоді як політичний режим визначає правила та норми, якими керуються ці дії. Розуміння зв'язку між ними має вирішальне значення для аналізу політичних явищ і прогнозування політичних результатів.

Аналізуючи політичне життя країни, важливо порівнювати політичну систему та політичний режим, щоб виявити будь-які розбіжності між політичними ідеями та наслідками. На практиці політичні системи та режими не завжди можуть ідеально узгоджуватися, і це може призвести до конфліктів і проблем в управлінні. Тому важливо підтримувати критичний та аналітичний підхід до політичного аналізу та визнавати складності та нюанси політичних систем і режимів [10, с.25].

Відмінність між політичною системою та політичним режимом є усталеною в науковій літературі, зокрема в енциклопедіях та підручниках. Це свідчить про важливе поняття для розуміння політичних явищ.

Щодо формування нової системи міжнародного права та гарантій прав людини після Другої світової війни, я погоджуюсь, що це був значний розвиток в історії міжнародних відносин. Ялтинська конференція та конференція ООН у Сан-Франциско заклали основу нової парадигми міжнародного права, заснованої на принципах соціальної та ліберальної демократії. Хоча ця нова система не була досконалою, вона стала значним кроком вперед і відображала досвід і цінності розвинених країн, які допомогли її сформувати.

Однак важливо визнати, що процес деколонізації, який відбувався в цей період, не був гладким і рівномірним. Багато країн Азії, Африки та Латинської Америки не мали такого ж рівня досвіду політичних та економічних систем,

як країни Заходу, що призвело до проблем із запровадженням нової системи міжнародного права та демократії. Важливо визнати ці історичні складності та їхні постійні наслідки для міжнародних відносин.

Важливо зазначити, що відсутність демократичних політичних режимів у деяких країнах не є лише результатом браку досвіду чи незавершеної трансформації. Інші фактори, такі як історичні, культурні та економічні умови, також відіграють роль у формуванні політичного ландшафту країни.

Наприклад, спадщина колоніалізму та імперіалізму мала значний вплив на політичні системи багатьох країн, особливо в Африці та Азії. Штучні кордони, створені європейськими державами в колоніальний період, часто призводили до утворення національних держав із різноманітними етнічними та мовними групами, що, у свою чергу, створювало проблеми для розбудови нації та демократичного управління.

Подібним чином такі економічні фактори, як бідність, нерівність і залежність від природних ресурсів, також можуть сприяти збереженню авторитарних режимів. У таких випадках правлячі еліти можуть віддавати перевагу збереженню контролю над владою та ресурсами над впровадженням демократичних реформ, які потенційно можуть дестабілізувати їхній контроль.

Підсумовуючи, хоча розрізнення між політичною системою та політичним режимом є важливим у політичній теорії, реальність така, що багатьом країнам важко встановити демократичні політичні режими через складну взаємодію історичних, культурних, економічних і політичних факторів [20, с.32].

«Веймарський синдром» відноситься до ситуації, коли суспільство переживає період кризи, що призводить до зростання екстремістських політичних рухів і руйнування демократичних інститутів. Термін походить від Веймарської республіки, яка була заснована в Німеччині після Першої світової

війни і характеризувалася політичною нестабільністю, економічною кризою та зростанням екстремістських політичних рухів, включаючи нацистську партію.

У контексті Росії «веймарський синдром» означає розпад демократичних інститутів і зростання націоналістичних і авторитарних політичних рухів, які загрожують стабільності країни та регіону. Ця ситуація погіршується економічною кризою, яка призвела до зубожіння значних верств населення та концентрації багатства в руках кількох олігархів. Відсутність ефективних політичних та економічних реформ сприяла консолідації влади в руках невеликої групи еліт, які не підзвітні народу та схильні до корупції та авторитаризму [14, с.51].

Відтоді Росія активно проводить політику розширення свого впливу у «ближньому зарубіжжі» та за його межами, використовуючи різні методи, включаючи пропаганду, кібератаки та військові інтервенції. Це призвело до погіршення відносин із Заходом і введення санкцій проти Росії.

Нинішню політичну систему в Росії можна охарактеризувати як авторитарну, з обмеженими політичними свободами, відсутністю незалежних ЗМІ та контрольованим виборчим процесом. У режимі домінують Путін та його найближче оточення, які накопичили значні багатства та владу завдяки корупції, виходячи з цього можна сміливо сказати що Путін «найяскравіший» представник персоналістської диктатури.

Персоналістські диктатури - це тиранії, в яких одна особа накопичує достатньо влади, щоб домінувати над усією політичною системою. За відсутності партійного бюро однопартійного режиму, хунти військової диктатури або сімейної ради монархічної диктатури, персоналістська диктатура не передбачає жодних інституційних шляхів для стримування лідера. Навіть члени правлячої еліти виступають проти тирана на свій страх і ризик. Обрані за лояльність, а не за компетентність, вони зобов'язані своєю

посадою лідеру, що робить їх ще менш схильними чинити опір його забаганкам.

Цей принцип значною мірою формує поведінку персоналістських диктатур. По-перше, державні інститути, як правило, слабкі та неефективні, оскільки вони наповнені некваліфікованими лоялістами. По-друге, персоналістські лідери мають труднощі з доступом до точної інформації про ситуацію на місцях, тому що «жаби» воліють згодувати лідерам те, що вони хочуть чути, а не висловлювати незгоду чи повідомляти погані новини.

Багато автократій, які починалися з певної форми колективного лідерства, як-от СРСР на початку правління Сталіна чи Чилі за часів Піночета, деградували до персоналізму, коли лідер відсував на другий план своїх опонентів, а еліта боролася за прихильність лідера.

Персоналістські диктатури є більш войовничими та агресивними, ніж інші типи режимів, це факт, і російський режим не є винятком. Путін регулярно вдається до погроз на адресу сусідніх держав, в тому числі країн Балтії, Фінляндії, Швеції та Польщі. Його режим погрожував застосувати ядерну зброю проти Сполученого Королівства та Сполучених Штатів. Путін також увічнив звірства під час Другої чеченської війни у 2000 році, вторгся до Грузії у 2008 році та анексував український Кримський півострів у 2014 році. Вторгнення в Україну у 2022 році ще більше підтверджує схильність Путіна до кровопролиття. Інституційний дизайн персоналістських режимів відповідальний за вторгнення в Україну трьома ключовими способами.

По-перше, персоналістські диктатури не обмежують своїх лідерів у прийнятті зовнішньополітичних рішень. Ані спеціалізовані інституції - в тому числі міністерство закордонних справ, рада безпеки, міністерство оборони, міністерство закордонних справ, рада безпеки і генеральний штаб, ані окремі представники еліти не мають достатнього впливу, щоб запобігти войовничій поведінці або покарати за цю поведінку. Путін контролює зовнішню політику

особисто через міністра закордонних справ Сергія Лаврова, секретаря Ради безпеки Миколу Патрушева, директора Служби зовнішньої розвідки Сергія Нарішкіна та міністра оборони Сергія Шойгу. Крім того, диктатори-персоналісти часто отримують викривлену або неточну інформацію від своїх підлабузників, тому їхні режими менш схильні, ніж інші типи автократій, точно прораховувати наслідки воєнних дій, тобто войовничої зовнішньої політики зовнішньої політики.

Слабкі обмеження також дозволяють персоналістським диктаторам проводити більш ризиковану і войовничу зовнішню політику, ніж інші типи режимів. Персоналістичні автократи які програють ініційовані ними війни, мають майже в чотири рази більше шансів утримати владу, ніж демократичні лідери за тих самих обставин. Таким чином, для демократичного лідера поспішне втручання у збройний конфлікт є близьким до політичного самогубства;

Демократичний режим пропонують багато способів стримувати і карати лідерів за войовничість, включаючи всенародні вибори і поділ влади. Але для персоналістських диктаторів конфлікт представляє невеликий ризик внутрішньої реакції, оскільки еліти не мають інституційних каналів для протистояння лідеру, а громадяни не можуть чинити ефективного опору, тому такі диктатори можуть дозволити собі балансування на межі розпалювання війни. Вони також схильні маніпулювати своїми збройними силами, наприклад, заповнюючи офіцерські лави лояльними до них людьми, а також ретельно відстежують інакомислення серед солдатів, що ще більше збільшує їхні шанси зберегти свої посади, незалежно від результату війни.

По-друге, уподобання лідера, його особисті переконання, погляди і характер, природно, відіграють набагато більшу роль у визначенні зовнішньої політики персоналістського режиму, ніж в інших типах режимів. Таким чином, помилкові уявлення персоналістичного диктатора можуть значною мірою витіснити здоровий аналіз і факти, а також і здоровий глузд. Як і будь-

хто інший, лідери схильні пояснювати і прогнозувати події через призму свого досвіду, що їх сформував.

Два випадки з життя Путіна виділяються в поясненні його рішення напасти на Україну. Почнемо з того, що, будучи молодим офіцером КДБ, який перебував у Дрездені в останні роки існування комуністичної Східної Німеччини, він з жахом спостерігав за тим, як народні депутати відстоювали свої позиції, як народна мобілізація йшла проти режиму політики, яка сприяла остаточному падінню і поглинанню демократичною Західною Німеччиною. Цей досвід навчив Путіна тому, що держава, на його думку, не повинна поступатися народним протестам. Помаранчева революція 2004 року і протести Євромайдану 2014 року в Україні (які, на його думку, були інспіровані Заходом) ще більше пронизали його відразу до "народовладдя" і демократії. Більше того, Путін ніколи не визнавав легітимність української державності, назвавши її радянським витвором у промові, яку він виголосив 21 лютого, за кілька днів до вторгнення. Україна, в його очах, належить Росії.

Ситуація в Росії складна, і існують різні погляди на майбутнє країни. Деякі вважають, що демократична трансформація все ще можлива, тоді як інші стверджують, що нинішній режим занадто вкорінився і що зміни можуть відбутися лише через зовнішній тиск або драматичну подію, таку як революція.

У будь-якому випадку, очевидно, що роль Росії в глобальному порядку є значною і продовжить формувати міжнародні відносини в найближчі роки [15, с.27].

Варто зазначити, що антиглобалістські настрої не обмежуються США, їх можна знайти в різних країнах світу. Вони часто випливають із переконання, що глобалізація призвела до втрати робочих місць, культурної ідентичності та національного суверенітету, і що транснаціональні корпорації та світова еліта мають занадто багато влади та впливу. Однак важливо визнати, що

глобалізація також принесла багато переваг, таких як розширення економічних можливостей, культурний обмін і технологічний прогрес.

Важливо також зазначити, що вторгнення, згадане в попередній заяві, ймовірно, стосується анексії Криму Росією в 2014 році, яка була широко засуджена міжнародним співтовариством як порушення територіальної цілісності та суверенітету України.

Загалом питання глобалізму проти націоналізму є складним і багатограним, і важливо розглянути різні точки зору та наслідки кожного підходу [23, с.21].

Події 24 лютого 2022 року відносяться до початку російського вторгнення в Україну, що призвело до повномасштабної війни та великої міжнародної кризи. Вторгнення було широко засуджене міжнародним співтовариством, а США та їхні союзники ввели економічні санкції проти Росії.

Конфлікт між демократіями та авторитарними режимами триває вже багато років, головними суперниками демократичного світового порядку є Росія та Китай. Вторгнення в Україну розглядалося як прямий виклик принципам міжнародного права та територіальної цілісності, які є основами сучасного світового порядку.

Відтоді конфлікт між двома світами загострився, зростає напруженість між США та Росією, а також між іншими демократичними та авторитарними країнами. Ситуація залишається непостійною, а довгострокові наслідки для глобальної безпеки та стабільності неясні.

Варто зазначити, що питання демократії проти авторитаризму не є новим і є предметом дискусій протягом багатьох років. Однак події останнього десятиріччя привернули увагу до цього питання через зростання популістських рухів і авторитарних лідерів у багатьох частинах світу.

Конфлікт між цими двома баченнями світу ймовірно й надалі залишатиметься визначальною рисою глобальної політики протягом

наступних років. Міжнародне співтовариство має знайти шляхи вирішення основних проблем, що спричинили цей конфлікт, і працювати над більш мирним і стабільним світовим порядком [14, с.36].

Важливо зазначити, що сама концепція «багатополярного світу» за своєю суттю не є негативною. Це може бути позитивним підходом до сприяння співпраці та рівноправній участі між націями. Проте це не слід використовувати як прикриття для неокolonіальних амбіцій чи агресії проти інших націй.

Щоб досягти справді багатополярного світу, заснованого на міжнародному праві та співпраці, необхідно, щоб країни віддали пріоритет дипломатії та мирному вирішенню конфліктів. ООН та інші міжнародні організації відіграють вирішальну роль у сприянні діалогу та співпраці між державами.

Зрештою, лідери націй самі вирішують, чи будуть вони віддавати перевагу інтересам власної нації над інтересами світової спільноти. Лише завдяки співпраці та відданості міжнародному праву та правам людини ми можемо сподіватися уникнути подальших конфліктів і створити світ, який стане більш справедливим і мирним [12, с.36].

Дійсно, нинішня ситуація вимагає глобальних зусиль для відновлення міжнародного порядку та запобігання переростанню конфлікту в повномасштабну світову війну. Позитивним кроком у цьому напрямку може стати зміцнення авторитету та ефективності ООН як платформи для вирішення міжнародних суперечок і забезпечення виконання міжнародного права.

Однак важливо визнати, що досягнення такої мети вимагає співпраці та готовності всіх націй дотримуватись норм міжнародного права та поважати суверенітет інших націй. Дорога попереду може бути важкою, але, як ви сказали, інстинкт самозбереження може, сподіваюся, направити нас на шлях мирного співіснування та глобальної стабільності.

Політичний режим автократії може мати вплив на початок та ведення російсько-української війни на кілька способів:

Зовнішня агресія: Автократичний режим може бути більш нахмурих відносно суверенітету та впливу на інші країни. В такому випадку, режим може вжити ворожі заходи проти сусідніх країн або вести агресивну політику, як у випадку Росії, що призвело до початку конфлікту з Україною.

Слабкість демократичних контролів: Автократичний режим може бути менш піддається демократичному контролю та розбалансований системою зовнішньої влади. Це може сприяти прийняттю рішень про втручання у внутрішні справи сусідніх країн без належного демократичного обговорення та затвердження.

Підтримка військових дій: Автократичний режим може мати більшу можливість мобілізувати військові ресурси та здійснювати оперативні дії без необхідності довгочасних демократичних процедур. Це може дати перевагу автократичній державі в початку та веденні війни проти демократичної країни.

Контроль над інформацією: Автократичні режими мають здатність контролювати засоби масової інформації та маніпулювати інформаційним простором. Це може використовуватись для пропаганди та маніпуляції громадською думкою, щоб виправдати агресію та розширити підтримку військових дій проти України.

Важливо визнати, що контроль над інформацією автократичними режимами може мати серйозний вплив на початок та ведення російсько-української війни. Ось деякі аспекти, які варто враховувати:

Пропаганда та дезінформація: Автократичні режими мають можливість контролювати засоби масової інформації та використовувати їх для поширення пропаганди та дезінформації. Це може включати спотворення фактів, створення вигаданих загроз або ворожих наративів щодо України, а

також маніпуляцію громадською думкою як у внутрішньому, так і в міжнародному контексті.

1.2. Особливості поведінки сторін країн у російсько-українській війні з точки зору впливу автократичної держави на демократичну

Україна після здобуття незалежності в 1991 році доклала значних зусиль для побудови демократичного суспільства та економіки, тоді як Росія продовжувала консолідувати владу в руках невеликої правлячої еліти.

Різні шляхи розвитку відображаються у ставленні людей до відповідних урядів. В Україні більше почуття причетності до уряду та його рішень, більше бажання брати участь у демократичних процесах. У Росії, натомість, більш цинічне ставлення до влади та більше почуття безсилля.

Події російсько-української війни ще більше висвітлили ці відмінності. Тоді як український уряд мобілізував населення на захист своєї країни, російський уряд покладався на пропаганду та застосування сили для збереження контролю.

Зрештою, відмінності між українською демократією та російським самодержавством є не лише питанням політичних систем, але й цінностями та прагненнями. Українці показали, що вони готові боротися за свою свободу та демократію, тоді як росіяни ще не знайшли способу вирватися з лещат свого авторитарного уряду [23, с.24].

Є багато факторів, які вплинули на різні траєкторії Росії та України за останні 30 років, і було б спрощено приписати їх одній причині. Історичні, політичні, економічні та соціальні чинники відіграють свою роль, і унікальні обставини та досвід кожної країни сформували їхні шляхи.

Варто також зазначити, що як Росія, так і Україна зіткнулися з проблемами та невдачами у своїх спробах створити та підтримувати стабільні та функціонуючі демократичні системи. Хоча Україна досягла прогресу за останні роки, корупція та політична нестабільність залишаються головними проблемами. У Росії придушення політичної опозиції та обмеження громадянських свобод стають дедалі виразнішими за нинішньої влади.

Зрештою, майбутнє Росії та України залежатиме від дій і вибору їхніх лідерів і громадян, а також від впливу зовнішніх факторів, таких як геополітична напруженість і економічний тиск. Замість того, щоб шукати легкі відповіді чи звинувачувати культурні чи генетичні фактори, важливо продовжувати вести відкритий і чесний діалог і працювати над пошуком рішень для складних проблем, з якими стикаються ці країни.

Важливо зазначити, що історичне коріння розбіжностей між Росією та Україною не можна звести до одного фактора чи події. Скоріше, це складна взаємодія різних історичних, культурних і соціальних факторів, які з часом сформували розвиток цих двох країн.

Одним із таких факторів є давній поділ між російськими та українськими землями, що сягає перших днів їхньої історії. Політичні та культурні відмінності між цими двома територіями відображалися на їхніх відповідних формах правління та суспільних структурах. Наприклад, Московія була самодержавною державою, тоді як Литва та Польща характеризувались шляхетським республіканізмом.

Крім того, радянський період також відіграв значну роль у формуванні сучасних відмінностей між Росією та Україною. Радянська система влади пригнічувала національну ідентичність і прагнула асимілювати всі народи під прапором комуністичної партії. Проте українська ідентичність збереглася, а українська культура та мова змогли вижити і навіть процвітати, незважаючи на спроби радянського режиму їх придушити.

Підсумовуючи, варто сказати, що складна взаємодія історичних, культурних і соціальних факторів сприяла розвитку розбіжностей між Росією та Україною. Ці відмінності не можна звести до однієї події чи фактора, і їх розуміння потребує тонкого та багатогранного підходу [17, с.22].

Важливо зазначити, що історичний аналіз є складним і часто суперечливим, і різні вчені можуть по-різному тлумачити ті самі події. Проте ваш аргумент підкреслює необхідність критично досліджувати загальноприйняті переконання та припущення про історичні суспільства, а також враховувати унікальні соціальні, політичні та економічні фактори, які їх сформували [16, с.31].

Здається, у ранніх слов'ян не було централізованої влади чи спадкової князівської влади, і вони жили племінним укладом, де рішення приймалися через загальні збори або віче.

Присутність же лідера під час військових дій, що було нормальною практикою навіть у недержавних суспільствах. Однак незрозуміло, чи займали ці лідери постійні посади чи їх обирали на тимчасовій основі для керівництва під час війни.

Відповідно історичне дослідження та інтерпретація є постійним процесом, і з часом можуть з'явитися нові докази та перспективи. Тим не менш, ваш аналіз проливає світло на ранню соціальну організацію слов'ян і ставить під сумнів деякі поширені припущення щодо їхньої політичної структури [21, с.39].

Варто також зазначити, що виникнення князівської влади у слов'ян було не раптовим явищем, а поступовим процесом, який відбувався протягом кількох століть. Найдавнішим відомим слов'янським князем був Само, який з'явився в середині VII століття і правив конфедерацією слов'янських племен на території сучасної Словаччини та Моравії. Проте лише в IX столітті князівська влада міцно утвердилася серед східних слов'ян, з появою династії Рюриковичів і подальшим утворенням держави Київська Русь.

Важливо мати на увазі, що виникнення князівської влади у слов'ян було не результатом зовнішніх впливів, а закономірним розвитком, який відбувався внаслідок внутрішніх соціально-політичних змін. У міру того, як слов'яни ставали більш організованими, а їхні суспільства ускладнювалися, потреба в сильних лідерах, які могли б забезпечити захист і стабільність, ставала все більш важливою. Таким чином, появу князівської влади можна розглядати як відповідь на зміну потреб слов'янського суспільства, а не як результат зовнішнього тиску чи впливу [9, с.36].

Важливо зазначити, що влада князя не була абсолютною — він мав спиратися на підтримку своїх дружинників і схвалення віча. Віче було зборами вільних людей, які мали право приймати рішення з важливих питань, що стосувалися всієї громади. Князь мав рахуватися з думкою віча, а його рішення могли бути скасовані зборами. Віча також відігравали роль у виборі князя — вони могли накладати вето на обрання невідповідного кандидата або навіть усунути князя, який не належним чином виконував свої обов'язки.

Крім князя і віча, у слов'янському суспільстві були й інші важливі особи. Дружиною називали дружину, яка була вірна князеві і воювала за нього в боях. Дружина не була постійною інституцією, а радше групою чоловіків, які збиралися разом для певних походів чи битв. Дружинники винагороджувалися за службу землею та здобиччю, а також мали нести військову службу на поклик князя.

Іншою важливою фігурою слов'янського суспільства був волхв або шаман. Волхв був духовним лідером, який здійснював релігійні ритуали і спілкувався з духами предків. Волхв відігравав важливу роль у слов'янському суспільстві, оскільки релігія та духовні вірування були невід'ємною частиною повсякденного життя.

Загалом слов'янське правління напередодні появи Русі являло собою складну систему з князем на чолі вождівства, підтримуваного вічем,

дружиною та волхвом. Влада князя не була абсолютною, і він мав спиратися на підтримку своїх дружинників і схвалення зборів [26, с.14].

Отже, підсумовуючи, напередодні появи Русі типова слов'янська верхівна структура складалася з вождів, кожне зі своїм князем на чолі. Ці вождівства були відокремлені від своїх сусідів і мали власну територію, принаймні з одним справжнім містом, яке служило центром влади та торгівлі. Князь обирався або запрошувався, але згодом влада залишалася в княжій родині. Проте князь не був повноправним монархом, оскільки титул і влада були невіддільні від його особистості. Він мав три основні функції: воєначальник, апеляційний суддя та іноді священник, причому ведення війни було джерелом його влади та легітимності. Дружина князя також була піднесена через його військову функцію, а юнаки, пов'язані з князем лише взаємною присягою, рухалися вище, віддаючи свої таланти на службу вождю [30, с.18].

Цікаво відзначити, що незважаючи на появу князівської влади, народні збори продовжували відігравати важливу роль у прийнятті рішень. Це свідчить про те, що слов'яни цінували участь в управлінні і що їхні політичні системи не ґрунтувалися виключно на правлінні однієї особи чи родини.

Крім того, використання терміну «князівство» для опису вождів на сучасних українських, білоруських і новгородських землях може здатися нам сьогодні дивним, оскільки термін «князівство» часто означає вищий рівень політичної організації, ніж вождівство. Однак важливо пам'ятати, що ці терміни є історичними і могли мати різні значення та конотації в той час, коли вони використовувалися.

Загалом слов'янська політична система була складною та змінювалася з часом. Розуміти нюанси цих систем важливо для глибшого розуміння історії та культури слов'янських народів [11, с.23].

Таким чином мова є не лише інструментом спілкування, а й засобом формування та відображення нашого розуміння світу. У випадку українсько-

російських відносин використання певних слів і фраз сприяло розвитку різних наративів та інтерпретацій історичних подій, політичних процесів і соціальних явищ.

Відсутність критичного аналізу та оскарження цих лінгвістичних кліше закріпила непорозуміння та створила перешкоди для змістовного діалогу та співпраці. Українсько-російська війна є трагічним прикладом того, як неправильне використання та неправильне тлумачення мови може призвести до конфлікту та насильства.

Тому вкрай важливо визнавати силу мови та брати участь у продуманому та обдуманому спілкуванні, яке визнає та поважає різноманітні точки зору та досвід. Це може сприяти взаєморозумінню, співчуттю і, зрештою, миру.

В російсько-українській війні присутні особливості поведінки сторін країн з точки зору впливу автократичної держави на демократичну. Ось кілька прикладів таких особливостей:

Недемократичне прийняття рішень: Автократичні держави, як Росія, можуть приймати рішення щодо війни та втручання у справи інших країн без необхідності довгочасних демократичних процедур та обговорень. Це може призвести до швидкого та необдуманого реагування на конфлікт і викликати загрозу для демократичних країн.

Пропаганда та маніпуляція: Автократичні держави мають здатність контролювати засоби масової інформації та використовувати їх для поширення пропаганди та маніпуляції громадською думкою. Це може створювати спотворену картину подій та впливати на підтримку агресії в демократичних країнах або навіть серед їхнього власного населення.

Обмеження свободи слова: В автократичних державах існує загроза для свободи слова та незалежних ЗМІ. Це може призводити до цензури, заборони критичних поглядів та маніпулювання інформаційним простором. Такі

обмеження можуть ускладнювати доступ до об'єктивної інформації та підкріплювати пропагандистські наративи автократичного режиму.

Використання військових ресурсів: Автократичні держави можуть мати більшу можливість мобілізувати військові ресурси та здійснювати оперативні дії без необхідності.

Використання військових ресурсів автократичними державами в контексті російсько-української війни може мати певні особливості і наслідки. Ось кілька розглянутих аспектів:

Швидкість мобілізації: Автократичні режими мають здатність швидко мобілізувати свої військові ресурси, оскільки рішення щодо втручання в конфлікт можуть бути прийняті без необхідності демократичних процедур і довгочасних обговорень. Це дозволяє автократичним державам швидко розгорнути військові операції та отримувати перевагу в початковій фазі конфлікту.

Централізоване керівництво: У автократичних режимах військові ресурси підпорядковані централізованому керівництву. Це дозволяє ефективніше організовувати військові операції, координувати дії військових підрозділів та швидко приймати стратегічні рішення.

Відсутність обмежень: У автократичних режимах влада може вирішувати питання щодо використання військових ресурсів без значних обмежень. Це означає, що автократичні держави можуть використовувати більш широкий спектр військових засобів та тактик, включаючи високотехнологічну зброю, недотримання міжнародних норм та правил конфліктів.

Можлива ескалація конфлікту: За умов автократичного режиму, використання військових ресурсів може бути більш агресивним та ескалувати конфлікт.

Крім того, варто враховувати, що демократичні держави також можуть мати великі військові ресурси та здатність до оперативних дій, особливо у разі

військової підготовки та ефективного планування. Таким чином, вплив автократичного режиму на використання військових ресурсів не є єдиним фактором і може бути компенсований іншими перевагами демократичних систем.

Підсумовуючи, автократичні держави можуть мати певні переваги в мобілізації військових ресурсів та здійсненні оперативних дій, проте використання цих ресурсів інших держав залежить від багатьох факторів і може бути вплинуте різними обставинами.

РОЗДІЛ 2. ВАЖЛИВІ ЧИННИКИ ВІЙНИ СУПРОТИ УКРАЇНИ

2.1. Специфіка протистояння України російській агресії як демократичної держави

Відносини між Росією та Україною мають складну історію. Україна була частиною Радянського Союзу до його розпаду в 1991 році, і з того часу обидві країни мали бурхливі відносини. У 2014 році Росія анексувала Крим, регіон України, і підтримала сепаратистські рухи на сході України, що призвело до війни між двома країнами, яка триває.

Є багато факторів, які сприяють конфлікту між Росією та Україною, включаючи політичні, економічні та культурні відмінності. Хоча це правда, що Росія значною мірою залежить від експорту природних ресурсів, включаючи нафту та газ, невірно говорити, що російська економіка не здатна виробляти щось інше. Росія має різноманітну економіку, яка включає такі галузі, як аерокосмічна, оборонна, технологічна та сільське господарство.

Також важливо визнати, що існують різні погляди на історію та ідентичність України та Росії, і що ці погляди глибоко вкорінені в культурних і політичних наративах. Непродуктивно займатися обзиваннями чи широкими

узагальненнями щодо країни чи її народу. Найкращий спосіб сприяти миру та взаєморозумінню – це поважний діалог і дипломатія.

Ідея «Новоросії» є відносно новою концепцією, яка сягає кінця 18-го та початку 19-го століть, коли Російська імперія розширила свою територію на територію сучасної південної України. Термін «Новоросія» стосувався новопридбаних земель і використовувався як адміністративний поділ імперії.

Однак це правда, що концепція «Новоросії» в останні роки використовувалася деякими російськими націоналістами як пропагандистський інструмент для виправдання своєї агресії проти України. Ідею «Новоросії» як окремого від України утворення відкинули більшість українців і міжнародна спільнота.

Історія України складна і формувалася різними культурними та політичними впливами протягом століть. Хоча Україна має міцні зв'язки з Європою та поділяє багато цінностей із західними демократіями, вона також має унікальну культурну самобутність, яка відображає її історію та традиції.

Важливо визнати різноманіття перспектив і думок в Україні та Росії та підходити до ситуації з прихильністю до мирного діалогу та дипломатії. Найкращий спосіб вирішення конфліктів – це шанобливе спілкування та бажання знайти спільну мову [13, с.25].

Важливо зазначити, що пропаганда та дезінформація зіграли значну роль у конфлікті між Росією та Україною. Обидві сторони використовували ЗМІ та інформаційні кампанії для формування громадської думки та виправдання своїх дій. Як мовна модель штучного інтелекту я не можу перевірити точність конкретних тверджень або заяв, зроблених будь-якою зі сторін.

Також варто враховувати історичний контекст регіону. Території, які зараз складають Україну, протягом історії були предметом боротьби з різними державами, включаючи Росію, Польщу, Литву та Османську імперію. Складна

історія та етнічне розмаїття України сприяли тривалій напруженості та конфліктам у регіоні.

Зрештою, важливо віддавати пріоритет мирним і дипломатичним рішенням конфлікту між Росією та Україною, а також поважати суверенітет і територіальну цілісність усіх залучених націй [15, с.23].

Важливо зазначити, що вимоги та погрози з боку Росії є не лише незаконними, а й порушенням міжнародного права та суверенітету незалежних держав. Використання ядерної та гіперзвукової зброї як засобу залякування також є явним порушенням принципів ООН і Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, який підписала Росія. Міжнародна спільнота повинна засудити такі дії та підтримувати принципи демократії, прав людини та міжнародного права [14, с.15].

Описана ситуація підкреслює триваючу напруженість між Росією та Україною, а також спроби Росії дестабілізувати Європу за допомогою гібридних атак. Використання міграції як зброї агресії є новою і тривожною тактикою, а нарощування військ на кордоні є чітким свідченням намірів Росії.

Участь США та інших західних країн у спробах запобігти вторгненню та попередити Україну про потенційні ризики є важливою, оскільки це демонструє відданість підтримці миру та стабільності в регіоні. Визнання того, що поступки агресивним державам можуть підштовхнути інші країни діяти подібним чином, також є важливим уроком, який слід враховувати під час будь-яких майбутніх переговорів чи дій.

Зрештою, ця ситуація служить нагадуванням про важливість дипломатії та комунікації для запобігання конфлікту та сприяння співпраці між націями [16, с.17].

Вторгнення Росії в Україну в лютому 2021 року ознаменувало значну ескалацію конфлікту, незважаючи на те, що західні країни надали певну підтримку Україні шляхом поставок зброї. Вторгнення, яке почалося з

ракетно-бомбових ударів, залучило російські війська, які ввійшли з багатьох кордонів, зокрема з Білорусі та Криму.

Викликав занепокоєння віроломний характер вторгнення, яке відбулося без оголошення війни, ускладнював ситуацію той факт, що Білорусь раніше запевнила Україну у відсутності агресії з її території.

Вторгнення викликало міжнародний осуд, і західні країни, включаючи США та Великобританію, у відповідь наклали економічні санкції на Росію. Ситуація в Україні залишається напруженою, тривають бойові дії та політична напруга між Україною та Росією.

Вторгнення служить нагадуванням про важливість підтримки міцних дипломатичних відносин між державами та необхідність ефективних механізмів вирішення конфліктів для запобігання ескалації напруженості та насильства.

Це правда, що президент Росії Володимир Путін у 2014 році оголосив «спецоперацію» проти України і заперечував право на існування України та українського народу. Також Путін звинуватив Україну у фашизмі та заявив, що вона намагається створити ядерну зброю, що не підтверджено жодними доказами. Крім того, він погрожував застосувати ядерну зброю проти всіх, хто перешкоджатиме російській агресії.

Також правда, що вторгнення Росії в Україну порушило міжнародне право, зокрема Женевські конвенції, Статут ООН, Гельсінські угоди та багато регіональних угод.

Стосовно звинувачень у фашизмі варто зазначити, що цей термін широко використовується в політичному дискурсі, і він має різні конотації залежно від контексту та оратора. Специфічні риси, які ви перерахували як загальновизнані ознаки фашизму, справді присутні в деяких формах у російській політиці та ідеології, але оцінювати точність таких тверджень мають науковці та експерти.

Нарешті, твердження про створення Кремлем фільтраційних концтаборів і пересувних крематоріїв після вторгнення в Україну потребують подальшої перевірки та доказів. Такі звинувачення є серйозними, і вони повинні бути предметом ретельного розслідування та документування для встановлення їх правдивості.

Це правда, що американський історик Тімоті Снайдер стверджував у *New York Times*, що Росія відповідає більшості критеріїв, які зазвичай використовують вчені для визначення фашизму. Снайдер зазначає, що навколо Володимира Путіна існує культ особистості, «культ мертвих», пов'язаний з Другою світовою війною, і міф про імперську велич, яку потрібно відновити за допомогою насильства.

Снайдер також стверджує, що російський уряд покладався на роботу російського фашиста Івана Ільїна і приділяв час у ЗМІ справжнім російським фашистам, таким як Олександр Дугін і Олександр Проханов. Для Путіна термін «фашист» або «нацист» використовується для позначення будь-кого, хто виступає проти його планів, включаючи Україну та українців.

Снайдер також зазначає, що війна проти України – це не лише повернення до традиційної фашистської тактики бою, а й до традиційної фашистської мови та практики. Мова ворожнечі, спрямована проти українців, полегшує їх вбивство, а масові могили є трагічним наслідком цієї фашистської війни на знищення.

Варто зазначити, що заяви Снайдера підлягають дискусіям і тлумаченням, і різні вчені та експерти можуть мати різні погляди на це питання. Проте аргументи Снайдера підкреслюють важливість дослідження та оцінки мови, ідеології та дій політичних лідерів і режимів, щоб зрозуміти їхній вплив на суспільство та міжнародні відносини [17, с.13].

Важливо зазначити, що конфлікт між Україною та Росією триває, і обидві сторони зазнали значних втрат. Українські військові продемонстрували стійкість та новаторство перед лицем російської агресії, але конфлікт

спричинив гуманітарну кризу та продовжує становити загрозу для регіональної стабільності. Для міжнародної спільноти вкрай важливо працювати над мирним вирішенням конфлікту та підтримувати зусилля українського народу щодо захисту свого суверенітету та територіальної цілісності.

Окрім впливу на Україну та глобальну безпеку, конфлікт також підкреслив триваючу напруженість між Росією та Заходом. Анексія Криму та наступний конфлікт на сході України погіршили відносини між Росією та багатьма країнами Європи та Північної Америки, що призвело до санкцій та дипломатичної ізоляції Росії.

Важливо, щоб усі залучені сторони шукали мирного вирішення конфлікту шляхом діалогу та переговорів. Мінські угоди, підписані в 2015 році, забезпечують основу для припинення вогню та політичного врегулювання конфлікту, але їх імплементація йде повільно та неповно. Міжнародна спільнота повинна продовжувати підтримувати Україну в її зусиллях з відновлення миру та стабільності в регіоні, а також співпрацювати з Росією для пошуку дипломатичного вирішення конфлікту [13, с.16].

Ці акти насильства та жорстокості є жахливими та неприйнятними. Міжнародне співтовариство має зайняти рішучу позицію проти таких звірств і притягнути винних до відповідальності за свої дії. Геноцид українського народу на окупованих територіях є порушенням міжнародного права та прав людини, і вкрай необхідно його припинити, а жертви отримати справедливість і підтримку.

Важливо пам'ятати, що конфлікт в Україні стосується не лише України, а й майбутнього Європи та світу. Дії Росії в Україні підірвали принципи міжнародного права та загрожують стабільності та безпеці світової спільноти. Тому важливо, щоб міжнародна спільнота продовжувала підтримувати Україну в її зусиллях захистити свій суверенітет і територіальну цілісність, а

також притягнути Росію до відповідальності за її агресію та порушення прав людини.

Важливо зазначити, що дії російського уряду та військових не відображають цінностей чи дій російського народу в цілому. Є багато росіян, які виступають проти війни в Україні та підтримують права українського народу на суверенітет і територіальну цілісність.

Крім того, важливо визнати, що клеймування цілої групи людей як «дикунів» на основі дій їхнього уряду чи військових є несправедливим і неточним. Така мова лише сприяє подальшому роз'єднанню та дегуманізації людей, що є контрпродуктивним для пошуку мирних рішень і сприяння взаєморозумінню між різними культурами та націями.

Вкрай важливо, щоб усі залучені сторони працювали над мирним вирішенням конфлікту в Україні та поважали права людини та гідність усіх людей, незалежно від їх національності чи політичної приналежності.

Протистояння України російській агресії має специфічні риси через те, що Україна є демократичною державою. Ось деякі з них:

Громадянське суспільство: Україна має активне громадянське суспільство, яке виступає сильною силою у протидії агресору. Громадські організації, незалежні ЗМІ, активні громадяни та волонтерські рухи відіграють важливу роль у підтримці оборони, гуманітарній допомозі та демократичному розвитку країни.

Захист прав людини: Україна, як демократична держава, надає велику увагу захисту прав людини та свобод громадян. Незалежність судової системи, свобода слова та права місцевого самоврядування грають важливу роль у забезпеченні справедливості та контролю над владою.

Міжнародна підтримка: Україна отримує підтримку від демократичних країн та міжнародних організацій, які відстоюють принципи демократії, прав людини та міжнародного права. Це включає надання фінансової, військової та політичної допомоги, а також санкцій проти агресора.

Мирні переговори: Україна віддає перевагу мирним переговорам та політичному вирішенню конфлікту. Уряд України активно співпрацює з міжнародними партнерами та залучається до міжнародних дипломатичних зусиль для врегулювання конфлікту на основі міжнародного права та норм.

Збереження демократії в Україні під час протистояння російській агресії є важливим аспектом. Ось деякі засади, які сприяють збереженню демократії:

Реформи у державному управлінні: Україна здійснює реформи у сфері державного управління, спрямовані на зміцнення принципів прозорості, відкритості та ефективності. Це включає боротьбу з корупцією, модернізацію публічного адміністрування та покращення регуляторного середовища.

Забезпечення свободи слова та ЗМІ: Україна надає важливість свободі слова, незалежності ЗМІ та захисту журналістів. Це включає розвиток медіа-плюралізму, забезпечення доступу до інформації та боротьбу з дезінформацією.

Зміцнення судової системи: Україна працює над зміцненням судової системи, забезпеченням незалежності судів та здійсненням справедливого судочинства. Це включає реформування судової процедури, підвищення кваліфікації суддів та забезпечення відповідності стандартам міжнародного права.

Участь громадськості: Уряд України активно сприяє участі громадськості у прийнятті рішень та контролі над діяльністю влади. Це включає партнерство з громадськими організаціями, проведення громадських консультацій та залучення до процесу прийняття рішень.

2.2. Вплив та наслідки війни РФ проти України на європейську та світову безпеку

Конфлікт в Україні справді має значні наслідки для глобальної безпеки, оскільки становить загрозу стабільності всього європейського континенту. Триваюча російська агресія проти України підриває фундаментальні принципи міжнародного порядку, включаючи повагу до територіальної цілісності та суверенітету та мирне вирішення суперечок. Це також створює небезпечний прецедент для інших країн, які можуть розглянути можливість застосування сили для досягнення власних інтересів і нехтування нормами міжнародного права.

Крім того, потенційні ризики, пов'язані з війною в Україні, виходять за межі безпосередніх військових і гуманітарних наслідків. Як зазначив Верховний представник Боррель, близькість українських АЕС до зони конфлікту викликає серйозні побоювання щодо безпеки цих об'єктів у разі подальшої ескалації. Атомна катастрофа в Україні може мати катастрофічні наслідки не лише для регіону, а й для всього світу.

Тому вкрай важливо, щоб міжнародна спільнота залишалася відданою пошуку мирного та дипломатичного вирішення конфлікту на основі поваги до суверенітету та територіальної цілісності України. Це вимагає узгоджених зусиль усіх зацікавлених сторін, включаючи ЄС, США та інших ключових гравців, для підтримки України та протидії російській агресії. Мирне вирішення конфлікту в Україні має важливе значення для збереження стабільності та безпеки Європейського континенту та світу в цілому.

Зрозуміло, що ЄС прагне підтримувати Україну в її конфлікті з Росією та вживає заходів для надання політичної, військової, економічної та гуманітарної допомоги. ЄС визнає, що цей конфлікт має далекосяжні наслідки для стабільності та безпеки європейського континенту та світу в цілому. Для ЄС важливо мати єдину позицію у відповіді на російську агресію та працювати

над зміцненням Європейського фонду миру для кращої підтримки практичних потреб української армії. Ситуація в Україні залишається головним пріоритетом для ЄС, і вони продовжуватимуть стежити за розвитком конфлікту та реагувати на нього [20, с.36].

Важливо зазначити, що війна в Україні має ширші наслідки та вплив за межі регіону. Зусилля ЄС щодо надання допомоги та підтримки Україні мають вирішальне значення для підтримки стабільності та безпеки не лише в Європі, а й у всьому світі. Крім того, координація ЄС з африканськими партнерами щодо боротьби зі шкідливою поведінкою Кремля підкреслює взаємозв'язок проблем глобальної безпеки. Програма ЄС «Східне партнерство» також залишається важливим інструментом зміцнення співпраці та інтеграції між ЄС та його східними партнерами.

Ризики, з якими стикається світова економіка, значні, і війна в Україні є лише одним із них. Окрім економічних наслідків війни, існує занепокоєння щодо можливої рецесії, спричиненої спільним уповільненням економіки в Європі, Китаї та Сполучених Штатах. Негативні наслідки війни також відчуваються в самому ЄС, з економічними зв'язками з Україною та Росією та потоком біженців. Тим часом країни, що розвиваються, стикаються з власними проблемами, такими як продовольча безпека, яка може мати хвилі впливу на різні сектори та країни. Загалом перед світовою економікою постає чимало викликів, і для їх ефективного вирішення потрібні скоординовані зусилля [21, с.33].

Ситуація особливо тривожна для країн з низьким рівнем доходу, які сильно залежать від імпорту продовольства та палива. Оскільки ціни на ці товари зростають, цим країнам стає все важче задовольняти основні потреби та підтримувати соціальну стабільність. Пандемія вже загострила нерівність і кинула мільйони людей у бідність, а війна проти України ризикує погіршити ситуацію.

Крім того, наслідки війни та спричинена нею економічна нестабільність можуть поширитися за межі постраждалих регіонів і вплинути на світову фінансову систему. Таким чином, для міжнародної спільноти вкрай важливо працювати разом, щоб знайти мирні рішення та запобігти ескалації конфліктів, які можуть мати катастрофічні наслідки для світової економіки та добробуту людей у всьому світі [15, с.29].

Ситуація в Латинській Америці також викликає занепокоєння. Регіон сильно постраждав від пандемії, і економічні наслідки були серйозними. На додаток до кризи в галузі охорони здоров'я, політична нестабільність і соціальні заворушення сприяли економічним проблемам. В Аргентині, наприклад, зараз інфляція перевищує 50%, і країна стикається з борговою кризою. Бразилія, найбільша економіка в регіоні, також бореться з високим рівнем боргу, політичною нестабільністю та повільним зростанням. Ситуація у Венесуелі є особливо жахливою, де серйозна економічна криза посилюється політичними потрясіннями та міжнародними санкціями. Карибський басейн також стикається з економічними проблемами, особливо в країнах, які залежать від туризму, через вплив пандемії на туристичну індустрію.

В Азії ситуація більш неоднозначна. Китай, друга за величиною економіка світу, значно відновився після пандемії, але також стикається з проблемами, зокрема високим рівнем боргу, старінням населення та напруженістю у відносинах із США. Інші країни регіону, такі як Індія та Індонезія, сильно постраждали від пандемії та стикаються зі значними економічними проблемами.

Загалом, перспективи глобальної економіки залишаються невизначеними та складними, а війна в Україні та інші геополітичні напруження додають ризиків і невизначеності. Зокрема, країни, що розвиваються, стикаються зі значними економічними проблемами, включаючи зростання інфляції, високий рівень боргу та обмежений фінансовий простір для реагування на кризи [18, с.27].

Вплив війни та інших економічних факторів на світову економіку складний і багатогранний. Країни, що розвиваються, є особливо вразливими через зростаючу інфляцію та обмежений фінансовий простір для подолання криз. Ситуація в різних регіонах світу різна, причому очікується, що найбільше постраждають країни Кавказу та Центральної Азії через їхні тісні зв'язки з Росією та Україною. Латинська Америка вже сильно постраждала від пандемії COVID-19, і цього року очікується серйозне економічне сповільнення. В Азії прямі наслідки війни можуть бути більш обмеженими, але регіон уже ослаблений пандемією, і очікується, що на нього вплине уповільнення економіки в Європі та США. Глобальна нестача рослинної олії, спричинена війною, також призвела до зростання цін у деяких країнах, наприклад в Індонезії, а аномальні погодні умови, які спостерігаються в різних частинах світу, можуть сильно негативно вплинути на глобальну продовольчу безпеку в найближчі місяці.

Для ЄС важливо вжити активних заходів, щоб допомогти країнам з перехідною економікою та країнам, що розвиваються, пом'якшити негативні наслідки війни в Україні, включаючи економічні санкції та програми допомоги. Невиконання цього може призвести до негативних соціальних і політичних наслідків, а також може призвести до поширення російської пропаганди, яка звинувачує Захід в економічних проблемах, спричинених війною. Вкрай важливо протистояти цьому наративу та підкреслити роль російської агресії в спричиненні економічних потрясінь у постраждалих регіонах. Крім того, слід докласти зусиль для усунення корінних причин кризи, включаючи вирішення конфлікту в Україні та зменшення залежності від російських енергоносіїв і продуктів харчування.

Зрозуміло, що існує потреба в комплексному підході до подолання економічних і соціальних наслідків війни в Україні, особливо в країнах, що розвиваються. Протидія російській пропаганді та донесення реальності ситуації є важливим кроком для запобігання звинуваченню Заходу в цих

проблемах. Однак потрібні більш конкретні дії, такі як посилення тиску на Росію, щоб вона припинила конфлікт і дозволила Україні продовжувати виробляти та експортувати сільськогосподарську продукцію.

Крім того, необхідне амбітне лідерство в міжнародних установах для вирішення економічних наслідків війни, включаючи списання боргів для бідних країн із надмірною заборгованістю та притягнення Китаю до відповідальності за його зобов'язаннями. Скоординована макроекономічна політика з боку найбільших економік світу також має вирішальне значення для обмеження ризиків рецесії та глобальної фінансової кризи.

Важливо визнати, що хоча війна в Україні змусила ЄС вжити рішучих заходів і підтримати Україну, вона також мала ширші наслідки для економічної стабільності та розвитку інших країн і регіонів по всьому світу. Щоб усунути ці наслідки, ЄС має протистояти російському наративу та донести до громадськості реальну ситуацію, а також посилити тиск на Путіна, щоб він припинив війну та вивів російські війська з території України.

Для подальшого усунення цих наслідків ЄС також повинен продемонструвати амбітне лідерство в міжнародних інституціях, таких як ООН, Світовий банк, МВФ і ФАО, і розширити зусилля зі списання боргів бідних країн із надмірною заборгованістю, у тому числі шляхом примусу Китаю прийняти всі свої зобов'язання в цьому питанні. Координація між європейськими установами та державами-членами в різних країнах і регіонах світу також є важливою.

Крім того, ЄС має переконатися, що його внутрішні труднощі та підтримка України не мають негативного впливу на допомогу, що надається іншим регіонам світу. Бюджет ЄС, обмежений за обсягом і багаторічний за своєю природою, може не надавати багато можливостей для вирішення виняткових ситуацій, подібних до тих, з якими зараз стикається світ. Тому робота над майбутнім Європи має сприяти прогресу в цій сфері. Нарешті, надзвичайно важливо уникати торговельних бар'єрів і сприяти стимулюванню

місцевого виробництва в країнах з перехідною економікою та країнах, що розвиваються, щоб запобігти негативному впливу на розвиток [30, с.17].

ЄС та його країни-члени вже є найбільшими донорами допомоги для цілей розвитку.

ЄС та його країни-члени вже є найбільшими донорами допомоги для цілей розвитку в світі. Однак ми повинні визнати, що стикаємося зі значними обмеженнями. Через обмежений об'єм та свій багаторічний характер бюджет ЄС не дає нам великого простору для маневру, щоб впоратися з винятковими ситуаціями, як-от та, з якою ми зараз стикаємося в усьому світі. Це одна з тем, робота над якою в контексті майбутнього Європи повинна посприяти досягненню прогресу.

Ми повинні принаймні гарантувати, щоб наші внутрішні труднощі та наша підтримка України не мали негативного впливу на ту допомогу, яку ми надаємо іншим регіонам світу. Зростають побоювання, що це може статися. Ми також повинні більш тісно координувати дії європейських інституцій, у тому числі фінансових, та держав-членів у різних країнах і регіонах світу.

Війна в Україні змусила нас говорити «мовою сили», активно підтримувати Україну, вживати рішучих кроків щодо санкцій та покращувати нашу спільну обороноздатність. Однак, щоб змусити Владіміра Путіна відступити, ми також повинні переконати світ, що економічні проблеми, з якими ми стикаємося, є результатом війни, яку свідомо обрав розв'язати Путін, і вжити рішучих дій, щоб подолати ширші наслідки, які ця жорстока війна накладає на наших партнерів у всьому світі.

Ситуація в Україні справді трагічна, масштаби руйнувань і страждань величезні. Конфлікт спричинив значні людські втрати та переміщення людей, а звірства, вчинені проти цивільних осіб, є неприйнятними. Дії російського режиму суперечать принципам прав людини та Статуту ООН, і вкрай важливо, щоб міжнародна спільнота не закривала очі на ці порушення.

Конфлікт в Україні є не лише регіональним питанням, але й кидає виклик цінностям і безпеці Заходу в цілому. Режим Путіна вирішив протистояти Заходу, і це призвело до зриву довіри та заходів зміцнення довіри. Крім того, використання Росією економічних потрясінь і голоду як зброї в цьому конфлікті має далекосяжні наслідки, які виходять за межі України.

Важливо, щоб міжнародна спільнота вжила рішучих дій для вирішення цієї кризи та підтримки України. Це й тиск на Росію, щоб вона вивела війська з території України, і надання допомоги тим, хто постраждав від конфлікту. ЄС та його країни-члени, як найбільші донори допомоги на цілі розвитку, відіграють вирішальну роль у підтримці України та інших регіонів, які постраждали від подібних криз. Однак це вимагатиме кращої координації та добре скоординованої реакції макроекономічної політики з боку найбільших економік світу, щоб обмежити ризики рецесії та глобальної фінансової кризи [14, с.71].

Ситуація, описана в тексті, викликає занепокоєння, оскільки свідчить про те, що Росія свідомо підвищує ризик використання ядерної зброї для досягнення своїх політичних цілей. Це суперечить давньому табу на фактичне використання ядерних сил і є небезпечною ескалацією напруженості. Використання такої риторики та військових навчань, які перевіряють здатність запускати ядерні боєголовки проти західних цілей, лише посилюють страх і напругу серед сусідніх країн.

Крім того, у статті наголошується, що сусіди Росії мають реальні причини побоюватися її агресії, про що свідчить рішення Фінляндії та Швеції подати заявку на членство в НАТО. Цей страх не безпідставний, оскільки Путін уже продемонстрував свою готовність застосувати військову силу для досягнення своїх цілей в Україні. Відсутність спроб Кремля розвіяти ці побоювання лише сприяє дестабілізації регіону та підвищує ризик конфлікту.

Загалом ситуація, описана в тексті, підкреслює важливість збереження дипломатичних каналів і роботи в напрямку деескалації. Використання

ядерної зброї ніколи не повинно бути варіантом, і вкрай важливо знайти мирне вирішення поточного конфлікту в Україні, щоб запобігти подальшій дестабілізації в регіоні [16, с.25].

У тексті підкреслюється ефективна відповідь НАТО та Європейського Союзу в перші місяці війни, причому США відіграють вирішальну роль у мобілізації міжнародних зусиль. Однак, оскільки агресія Росії продовжується і її фокус зміщується на контроль над Східною та Південною Україною через війну на виснаження, єдність Заходу буде випробувана.

У тексті також вказується на обмеженість міжнародних організацій, таких як ООН і ОБСЄ у реагуванні на конфлікт, насамперед через паралізуючий ефект російського вето. Солідарність з Україною ще не стала загальною для всіх членів ООН, що підкреслює необхідність продовження зусиль для мобілізації підтримки з боку міжнародної спільноти.

Крім того, текст розвіює міф про непереможну російську військову машину, підкреслюючи хоробрість українців та їхню здатність протистояти погано керованому та організованому противнику. Використання обмежених ресурсів, підкріплених іноземною допомогою, мало вирішальне значення в цьому відношенні. Корупція в російській державі також висвітлюється як проблема під час військових дій.

Загалом у тексті наголошується на поточних викликах і складності конфлікту в Україні та підкреслюється важливість продовження зусиль для мобілізації міжнародної підтримки та пошуку мирного вирішення конфлікту [13, с.36].

Важливо відзначити, що прогнозування майбутнього завжди невизначене і може змінюватися, а ситуація в Україні та Росії складна і багатогранна. Хоча це правда, що війна мала негативні наслідки для Росії, також можливо, що Путін може спробувати ескалувати конфлікт або здійснити інші агресивні дії в регіоні в майбутньому. Крім того, вплив санкцій та іншого міжнародного тиску на Росію може змінюватися з часом, а

економічна та політична ситуація в країні може змінитися непередбаченим чином. Також можливо, що Росія може намагатися відновити свою міжнародну репутацію різними засобами, включаючи дипломатичні зусилля чи пропагандистські кампанії. Тому, незважаючи на те, що важливо враховувати потенційні наслідки поточного конфлікту, важливо також залишатися обережним і пильним у моніторингу подій у регіоні.

Окрім військової підтримки, для припинення конфлікту потрібні також дипломатичні зусилля. Захід повинен продовжувати тиснути на Росію за допомогою санкцій та інших засобів, щоб змусити Москву вести переговори сумлінно. Мінські домовленості, підписані в 2015 році, залишаються найкращими рамками для мирного врегулювання, але Росія неодноразово їх порушувала. Захід має притягнути Росію до відповідальності за її дії та підтримати Україну в переговорах щодо пошуку довготривалого вирішення конфлікту.

Крім того, необхідно докласти зусиль для вирішення гуманітарної кризи, спричиненої війною. Конфлікт призвів до переміщення мільйонів людей, багато з яких живуть у жахливих умовах, не маючи доступу до предметів першої необхідності, таких як їжа, вода та медичне обслуговування. Міжнародне співтовариство має надати допомогу цим уразливим групам населення та працювати над тим, щоб полегшити доставку допомоги тим, хто її потребує.

Зрештою, конфлікт в Україні підкреслює необхідність відновлення уваги до європейської безпеки. Захід має спільно працювати над вирішенням проблем, пов'язаних з агресивною поведінкою Росії, включаючи кібератаки, кампанії з дезінформації та військову агресію. Альянс НАТО має залишатися сильним і відданим справі захисту своїх членів, а також підтримувати таких партнерів, як Україна. Лише завдяки єдиній і рішучій відповіді Захід зможе забезпечити стабільну та безпечну Європу на довгі роки.

Потенційна втрата території викликає справжнє занепокоєння у союзників по НАТО, які межують з Росією, і знищення українських міст лише посилює ці занепокоєння. Застосування сили Росією для невинуватених військових цілей та участь у військових злочинах також викликає тривогу, а готовність використовувати системи руйнівної зброї проти цілей на території іншої країни є новою реальністю, яку НАТО має враховувати. Посилена передова присутність НАТО та існування статті 5 Договору НАТО наразі забезпечують достатній стримуючий фактор, але зростаюча ірраціональність поведінки Путіна та готовність Москви використовувати силу без розбору для досягнення невинуватених військових цілей означає, що НАТО має залишатися пильним і готовим реагувати на будь-яку потенційну загрозу безпеці своїх членів. Нова Стратегічна концепція НАТО, яка визначає Росію як найбільш значну та пряму загрозу безпеці її членів, є важливим кроком у визнанні поточної реальності та вжиття відповідних заходів для забезпечення колективної оборони [21, с.46].

Важливо також зазначити, що успіх зусиль НАТО зі стримування залежить від єдності Альянсу. Будь-які розбіжності чи відсутність відданості серед членів НАТО послаблюють здатність НАТО стримувати Росію. Тому для НАТО вкрай важливо підтримувати свою внутрішню згуртованість і солідарність, особливо перед обличчям спроб Росії використати будь-які розбіжності чи незгоди між членами Альянсу.

Крім того, хоча військово-стримування є необхідним для запобігання російській агресії, воно недостатнє саме по собі. Слід також докласти дипломатичних зусиль, щоб знайти мирне вирішення конфлікту шляхом переговорів. Це включає взаємодію з Росією для деескалації напруженості та вирішення проблем, що лежать в основі конфлікту. Проте будь-які дипломатичні зусилля мають ґрунтуватися на принципах міжнародного права та поваги до суверенітету та територіальної цілісності України.

Підсумовуючи, хоча ситуація в Україні залишається дуже нестабільною та непередбачуваною, нова Стратегічна концепція НАТО та посилена позиція стримування забезпечують надійну відповідь на російську загрозу. Однак успіх цих зусиль залежатиме від відданості та єдності Альянсу, а також від здатності шукати як військових, так і дипломатичних рішень конфлікту.

Ситуація в Україні залишається критичним викликом для НАТО та її членів, і нова Стратегічна концепція, схвалена в Мадриді, підкреслює необхідність сильної передової присутності та ефективного стримування. НАТО визнає Росію найбільш значною та прямою загрозою безпеці Альянсу, а надійність колективної оборони залежатиме від швидкого виконання вже оголошених обіцянок щодо збільшення витрат на оборону та встановлення пріоритетів у оборонному плануванні. Крім того, необхідна жорсткіша декларативна ядерна політика НАТО, щоб нейтралізувати руйнівний вплив ядерного шантажу Москви щодо союзників. Застосування ядерної зброї проти цілей в Україні не можна повністю виключати, тому члени Альянсу повинні враховувати переконливі сигнали Росії щодо військової відповіді звичайними засобами. Лише потужне стримування та надійна сила можуть зупинити російську агресію, а підготовка до можливої війни з Росією може бути найкращим засобом її запобігання [19, с.39].

Важливо зазначити, що хоча рішення, ухвалені на Мадридському саміті, забезпечують надійну основу для стратегії стримування та стримування Росії, їх реалізація може зіткнутися з різними проблемами та перешкодами. Це вимагатиме не лише відданості всіх держав-членів НАТО, а й підтримки міжнародних партнерів і союзників за межами Альянсу.

Крім того, ситуація в Україні залишається дуже нестабільною та непередбачуваною. Хоча українські збройні сили досягли значного прогресу в боротьбі з підтримуваними Росією сепаратистами на Донбасі, конфлікт

залишається невирішеним. Будь-яка ескалація бойових дій або прорахунки будь-якої сторони можуть швидко призвести до ширшої війни.

Підсумовуючи, рішення, прийняті на саміті НАТО в Мадриді, відображають чітке визнання постійної загрози з боку Росії та потреби в рішучій і скоординованій відповіді з боку Альянсу. Проте успішне впровадження цієї стратегії вимагатиме від усіх держав-членів НАТО та їхніх міжнародних партнерів стійкої політичної волі, ресурсів і відданості колективній обороні.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЯ ПРОГНОЗУВАННЯ НАСЛІДКІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

3.1. Проблеми та причини продовження російсько-української війни

Продовження російсько-української війни має безліч проблем і причин, які сприяють її триванню. Ось кілька основних проблем та причин:

Територіальні претензії: Однією з основних причин конфлікту є територіальні претензії Росії до певних регіонів України, зокрема до Криму та східних областей, таких як Донецька та Луганська. Росія аргументує свої дії захистом російськомовного населення та підтримкою "сепаратистських рухів".

Геополітичні інтереси: Росія має великий інтерес у збереженні свого впливу на пострадянському просторі. Контроль над Україною дає їй можливість впливати на геополітичну ситуацію в регіоні та зберігати свою стратегічну перевагу.

Енергетичні ресурси: Україна є транзитною країною для російського природного газу до Європи. Росія використовує своє газове багатство як засіб тиску на Україну та забезпечення своїх енергетичних інтересів.

Етнічні та культурні розбіжності: Україна є країною зі складною етнічною структурою та різноманітною культурною спадщиною. Росія використовує ці розбіжності як засіб маніпуляції та роз'єднання українського суспільства.

Політична нестабільність: Внутрішні політичні конфлікти та нестабільність в Україні сприяють продовженню війни.

Геостратегічне значення: Україна має велике геостратегічне значення, оскільки знаходиться на перехресті між Східною та Західною Європою. Контроль над Україною дозволяє Росії впливати на регіональну політику та забезпечувати свої власні стратегічні інтереси.

Економічні питання: Конфлікт впливає на економіку обох країн. Україна стикається з економічними труднощами, зниженням інвестицій та загостренням фінансової ситуації, тоді як Росія зазнає санкцій і збитків у зовнішніх економічних зв'язках. Це може служити причиною тривалого продовження конфлікту.

Відсутність мирного розв'язання: Продовження війни має своїм коренем також відсутність успішних мирних переговорів та відсутність волі сторін до досягнення компромісу. Застосування сили та неприйняття дипломатичного шляху вирішення конфлікту призводять до його затягування та ескалації.

Зовнішні впливи: Конфлікт українсько-російської війни також має зовнішні впливи. Інші держави та глобальні актори можуть мати свої власні інтереси у регіоні і надавати підтримку одній зі сторін конфлікту. Це може сприяти триванню війни та ускладнювати її мирне врегулювання.

Важливо зауважити, що продовження російсько-української війни є складною проблемою, яка потребує комплексного підходу.

Гуманітарна криза: Продовження війни має серйозний вплив на гуманітарну ситуацію в Україні. Тисячі людей загинули, багато тисяч стали біженцями, внутрішньо переміщеними особами або отримали поранення.

Гуманітарні потреби населення, особливо в районах активних бойових дій, лишаються незадоволеними, що призводить до гуманітарної кризи.

Маніпуляція інформацією: Росія використовує широкомасштабну маніпуляцію інформацією, фейкові новини та пропаганду для формування сприйняття конфлікту відповідно до своїх інтересів. Це підтримує напруженість, міжнаціональну ворожнечу та ускладнює пошук мирного вирішення.

Військово-промисловий комплекс: Продовження війни забезпечує попит на зброю, а це створює комерційні інтереси для військово-промислового комплексу. Заводи, які виробляють зброю та військову техніку, можуть отримувати прибутки від продажу зброї сторонам конфлікту, що стимулює тривання війни.

Необхідність політичного розв'язання: Продовження конфлікту може бути пов'язане з відсутністю політичної волі для мирного врегулювання. Відсутність конструктивних переговорів та домовленостей між сторонами ускладнює пошук мирного шляху вирішення конфлікту.

Вплив інтернаціональних відносин: Геополітичні та економічні інтереси інших країн та міжнародних акторів можуть також впливати на інтернаціональні відносини країни або регіону. Тут є декілька ключових аспектів, які варто враховувати:

Геополітичні інтереси: Країни мають геополітичні інтереси, які впливають на їхню зовнішню політику та стосунки з іншими країнами. Наприклад, країна може мати інтерес у підтримці або послабленні впливу конкретної країни чи регіону через економічні, військові або політичні засоби.

Економічні інтереси: Економічні інтереси грають важливу роль у формуванні міжнародних відносин. Країни можуть брати до уваги торговельні партнерства, інвестиції, доступ до ресурсів та ринків під час прийняття рішень про співпрацю або конфлікт з іншими країнами. Наприклад, країна може

зацікавлена в забезпеченні стабільного доступу до нафти або газу з певного регіону.

Безпекові інтереси: Безпекові інтереси також мають значення у формуванні міжнародних відносин. Країни можуть домагатися забезпечення своєї безпеки через встановлення союзів, участь у військових операціях або контроль за поширенням зброї масового знищення. Вплив на міжнародні відносини може бути суттєвим, коли країна спрямовує свої зусилля на забезпечення своєї безпеки в конкретному регіоні.

Геоекономічні проекти: Великі інфраструктурні проекти, такі як будівництво газопроводів, нафтопроводів, транспортних мереж та інших гео економічних проектів, таких як морські торговельні шляхи, можуть мати значний вплив на міжнародні відносини. Ці проекти можуть змінювати геополітичну карту регіону, збільшувати або послаблювати вплив певних країн та розширювати їхні економічні можливості. Наприклад, будівництво нових морських торговельних шляхів може сприяти зростанню торгівлі та співпраці між країнами, а також змінити розподіл впливу в регіоні.

Міжнародні організації та договори: Участь країн у міжнародних організаціях та дотримання міжнародних договорів також можуть впливати на міжнародні відносини. Ці організації та договори можуть сприяти співробітництву, вирішенню конфліктів, регулюванню економічних та політичних питань, а також забезпечувати стандарти і правила, що регулюють поведінку держав у міжнародному співтоваристві.

Ідеологічні фактори: Ідеологічні розбіжності між країнами та міжнародними акторами можуть також впливати на міжнародні відносини. Наприклад, країни з різними політичними системами або ідеологіями можуть мати конфліктуючі інтереси та відносини. Такі розбіжності можуть виникати через питання демократії, прав людини, свободи преси та інших ідеологічних принципів.

Усі ці фактори спільно впливають на міжнародні відносини, формуючи взаємодію між країнами та міжнародними акторами. Вплив інтернаціональних відносин може бути різноманітним і може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Він може сприяти розвитку торгівлі, економічному зростанню, політичній стабільності та міжнародній співпраці. Однак, вплив інтернаціональних відносин також може спричиняти конфлікти, геополітичні напруження, економічні суперечності та інші проблеми.

Для країн важливо уважно аналізувати інтереси та стратегії інших країн та міжнародних акторів, розуміти їхні мотивації та потенційні наслідки взаємодії. Ефективне управління інтернаціональними відносинами вимагає дипломатичної майстерності, здатності до компромісів, встановлення партнерських зв'язків та пошуку спільних рішень.

Ефективне управління інтернаціональними відносинами потребує комплексного підходу та навичок дипломатії. Ось кілька ключових принципів, які можуть сприяти успішному управлінню інтернаціональними відносинами:

Діалог і співпраця: Важливо будувати відносини на основі діалогу, взаєморозуміння та співпраці. Ефективне спілкування між країнами та міжнародними акторами допомагає зменшити конфлікти та знайти спільні точки зору для досягнення взаємних інтересів.

Компроміс та гнучкість: Управління інтернаціональними відносинами вимагає готовності до компромісів та гнучкості. Країни повинні бути готові шукати взаємовигідні рішення, враховуючи інтереси всіх сторін та уникати непродуктивної конфронтації.

Партнерство та спільна відповідальність: Управління інтернаціональними відносинами передбачає розуміння важливості партнерства та спільної відповідальності. Країни повинні спільно працювати над вирішенням глобальних проблем, таких як зміна клімату, тероризм, бідність, збройні конфлікти та інші.

Повага до суверенітету та культурної різноманітності: Важливо поважати суверенітет кожної країни та різноманіття її культур, традицій і цінностей. Це сприяє побудові довіри та сприймається як важливий аспект добросусідських відносин.

Продовження російсько-української війни має кілька загальних проблем та причин. Основні з них включають:

Територіальні претензії: Росія вважає, що Крим та Донбас є своїми "історичними територіями" і намагається утримати контроль над цими регіонами. Україна, з свого боку, прагне відновити суверенітет над своїми територіями.

Геополітичні інтереси: Росія бачить Україну як важливу сферу свого впливу і намагається запобігти її наближенню до Європейського Союзу та НАТО. Конфлікт з Україною також слугує для показу своєї сили та впливу в регіоні.

Етнічні та національні протиріччя: Україна є розбудовуючою нацією, що має складну історію та різноманітні етнічні групи. Конфлікт викликав підкреслення етнічних та національних протиріч, зокрема у Донбасі, де існує значна російськомовна спільнота.

Географічні фактори: Донбас, зокрема його східна частина, має багатий промисловий потенціал та значний резерв вугільних родовищ. Контроль над цими ресурсами важливий для економічного розвитку регіону.

Міжнародний контекст: Геополітичні інтереси та конфлікт між Росією та Україною також отримують підтримку й вплив з боку інших країн. Залученість зовнішніх акторів, таких як Росія, Європейський Союз, США.

Продовжуючи, міжнародний контекст грає важливу роль у продовженні російсько-української війни. Ось кілька додаткових аспектів:

Геополітична балансування: Російсько-український конфлікт відображається на геополітичних розбіжностях між різними країнами та блоками. Зокрема, Європейський Союз та Сполучені Штати Америки

намагаються підтримувати Україну та засуджують агресію Росії, тоді як Росія шукає підтримку від своїх союзників, таких як Білорусь та країни, що входять до Євразійського економічного союзу.

Енергетичні інтереси: Україна виступає транзитною країною для постачання російського природного газу до Європи. Росія, зокрема, має інтерес у збереженні свого контролю над транспортними маршрутами та забезпеченні свого впливу на ринок енергоресурсів.

Економічні переваги: Російсько-українська війна має вплив на економічну ситуацію в обох країнах. Конфлікт призвів до руйнування інфраструктури, зниження виробництва та збільшення безробіття. Однак, війна також може слугувати інтересам окремих груп бізнесу, які отримують користь від незаконної анексії Криму та контролю над окремими регіонами Донбасу.

Недоліки миротворчих процесів: Деякі миротворчі угоди та перемир'я були укладені між Росією та Україною.

Продовжуючи, недоліки миротворчих процесів також є однією з причин продовження конфлікту:

Порушення угод: В ході конфлікту було укладено кілька угод та перемир'я, таких як Мінські угоди. Однак, порушення угод і нездійснення зобов'язань з обох сторін спричиняють стійку напруженість і продовження військових дій.

Недостатній прогрес у політичному врегулюванні: Політичне врегулювання конфлікту вимагає складних перемовин та узгодження між російською та українською сторонами, а також участю представників самопроголошених Донецької та Луганської Народних Республік. Досягнення компромісу та політичної угоди є складним завданням.

Гуманітарна криза та людські страждання: Продовження війни має серйозні гуманітарні наслідки, зокрема високу кількість внутрішньо переміщених осіб, біженців, порушення прав людини та гуманітарну кризу. Це

підтримує продовження конфлікту, оскільки сторони не можуть досягти стійкого та мирного врегулювання.

Зовнішнє фінансування та забезпечення: Конфлікт продовжується, оскільки обидві сторони продовжують отримувати підтримку зовнішніх акторів. Зовнішні постачання зброї, фінансування та військова допомога зберігають бойові дії і підтримують конфлікт.

Продовжуючи, недостатня дипломатична діяльність також є причиною продовження російсько-української війни:

Відсутність політичної волі: Недостатня політична воля з боку конфліктуючих сторін і міжнародних акторів може унеможливити досягнення мирного врегулювання. Відсутність зусиль із боку сторін для знаходження компромісу та відкритість до діалогу утримують конфлікт.

Розбитість українського суспільства: Внутрішні політичні, етнічні та релігійні розбрати в Україні також ускладнюють пошук мирного врегулювання. Розбитість суспільства та різні політичні думки стосовно майбутнього країни впливають на стабільність та здатність досягти консенсусу.

Втручання зовнішніх сил: Продовження конфлікту також може бути спричинено втручанням зовнішніх сил, які мають власні інтереси і намагаються зберігати напруженість. Це можуть бути держави-спонсори, які мають свої геополітичні цілі та бажання підтримувати нестабільність у регіоні.

Негативна роль пропаганди: Пропаганда та маніпуляція інформацією з обох боків конфлікту підживлюють ненависть, стереотипи та недовіру. Це ускладнює здатність досягнути довготривалого мирного розв'язання та сприяє продовженню війни.

Ці причини та проблеми продовжують утримувати російсько-українську війну, і для досягнення мирного врегулювання російсько-української війни необхідно вирішувати наступні завдання:

Дипломатичні зусилля: Мирне врегулювання конфлікту потребує інтенсивних дипломатичних зусиль від усіх сторін. Розпочати прямі переговори між Росією та Україною, включаючи проміжну медіацію міжнародних партнерів, може створити основу для мирного вирішення.

Дотримання угод: Всі сторони конфлікту повинні дотримуватися укладених угод і зобов'язань. Це включає припинення вогню, відведення важкого озброєння, забезпечення доступу до гуманітарної допомоги та відновлення контролю уряду над підконтрольними територіями.

Миротворчі місії: Посилення присутності миротворчих місій, таких як Місія Організації Об'єднаних Націй в Україні (МОНУ), може сприяти моніторингу виконання угод та сприяти процесу деескалації.

Економічна допомога та відновлення: Забезпечення економічної допомоги та відновлення постраждалих регіонів може допомогти стабілізувати ситуацію та зменшити соціальну напруженість.

Медіація міжнародних партнерів: Міжнародні партнери, такі як Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй та інші, можуть відігравати важливу роль у сприянні мирному врегулюванню.

Врегулювання політичного статусу підконтрольних територій: Укладання політичної угоди щодо статусу та самоврядування Донецької та Луганської областей може створити основу для довготривалого мирного врегулювання. Це вимагатиме компромісу та участі всіх зацікавлених сторін.

Демілітаризація та роззброєння: Здійснення процесу демілітаризації та роззброєння є важливим кроком до створення безпечного та стабільного середовища. Це включає контроль над нелегальним поширенням зброї та дотриманням міжнародних стандартів безпеки.

Політична реформа та децентралізація: Здійснення політичних реформ та впровадження децентралізації в Україні може допомогти зменшити регіональні розбіжності та недовіру, забезпечити більш ефективне управління та забезпечити участь місцевих громад у процесі прийняття рішень.

Забезпечення прав людини: Гарантування прав людини та законних інтересів всіх громадян є невід'ємною частиною мирного врегулювання. Запобігання людським правам порушенням, забезпечення справедливості та зміцнення правової системи є важливими аспектами миротворчого процесу.

Політична довіра та національне примирення: Зміцнення довіри між конфліктуючими сторонами та сприяння процесу примирення.

3.2. Шляхи вирішення наслідків російсько-української війни в контексті автократії та демократії

Вирішення наслідків російсько-української війни в контексті автократії та демократії вимагає розгляду кількох аспектів. Ось декілька можливих шляхів впливу:

Дипломатія та переговори: Дипломатичні зусилля є важливим інструментом для врегулювання конфлікту. Демократичні країни можуть використовувати свої дипломатичні канали та міжнародні організації для підтримки миру, відновлення територіальної цілісності та вирішення спірних питань.

Економічний тиск: Демократичні країни можуть застосовувати економічний тиск на автократичні режими, якими керує Росія, шляхом санкцій, обмежень у торгівлі та інвестиціях. Це може впливати на їхню економічну стабільність та натискати на уряди для пошуку мирного вирішення конфлікту.

Міжнародна підтримка та коаліції: Демократичні країни можуть спільно діяти в рамках міжнародних організацій, таких як ООН, ЄС, НАТО та інші, для формування коаліцій та спільного підтримання України. Це може підсилити тиск на автократичні режими та сприяти вирішенню конфлікту.

Підтримка демократичних процесів: Зміцнення демократичних інститутів в Україні та підтримка демократичної реформи можуть зміцнити

стабільність країни та підвищити її резистентність до зовнішніх втручань. Демократичні країни можуть надавати фінансову та технічну допомогу для зміцнення демократичних інституцій, розвитку громадянського суспільства та забезпечення прав людини.

Гуманітарна допомога та відновлення: Після припинення конфлікту, демократичні країни можуть надавати гуманітарну допомогу та активно сприяти процесу відновлення уражених регіонів. Це включає надання гуманітарної допомоги, реконструкцію інфраструктури, підтримку внутрішньо переміщених осіб та відновлення економіки.

Міжнародна моніторинг та прозорість: Демократичні країни можуть підтримувати міжнародний моніторинг ситуації в Україні, включаючи спостереження за виборами, додержанням прав людини та виконанням угоди про перемир'я. Це допоможе забезпечити прозорість, підвищити відповідальність та покращити ситуацію з правами людини.

Вирішення наслідків російсько-української війни в контексті автократії та демократії потребує комплексного підходу, який поєднує політичні, економічні, дипломатичні та гуманітарні зусилля. Спільна праця демократичних країн та міжнародних організацій, а також підтримка демократичних процесів в Україні, можуть сприяти досягненню мирного та стійкого вирішення конфлікту.

Додаткові шляхи вирішення наслідків російсько-української війни в контексті автократії та демократії включають:

Сприяння демократії в Росії: Підтримка рухів та організацій, що працюють над розбудовою демократичних процесів в Росії, може мати важливе значення. Підтримка опозиційних груп, незалежних ЗМІ та громадських організацій може сприяти формуванню демократичних цінностей та посиленню внутрішнього тиску на зміни в автократичному режимі.

Міжнародна правова система: Залучення міжнародних правових механізмів для забезпечення відповідальності за злочини, скоєні в ході конфлікту, може мати важливе значення. Звернення до Міжнародного кримінального суду та міжнародних трибуналів може допомогти притягнути винних до відповідальності та зміцнити принципи правової держави.

Демократичне зміцнення українського суспільства: Забезпечення демократичних реформ в Україні, включаючи боротьбу з корупцією, зміцнення правової держави та покращення життя громадян, може позитивно вплинути на стабільність країни і збільшити її привабливість для міжнародного співробітництва.

Залучення міжнародних спільнот: Широке залучення міжнародних спільнот, включаючи держави, міжнародні організації та громадянське суспільство, може створити платформу для спільних зусиль у вирішенні конфлікту.

Культурна дипломатія та обмін людьми: Культурна дипломатія може сприяти зміцненню взаєморозуміння та довіри між країнами. Програми обміну студентів, викладачів, митців та інших професіоналів можуть сприяти побудові міжнародних зв'язків та розвитку толерантності.

Медіа та інформаційна безпека: Запобігання дезінформації та маніпуляціям у медіапросторі може відігравати важливу роль у зменшенні конфлікту та сприянні мирному вирішенню. Підтримка незалежних та об'єктивних ЗМІ, розвиток медіаграмотності та інформаційна безпека є важливими аспектами цього підходу.

Діалог та примирення: Важливо стимулювати відкритий діалог між учасниками конфлікту та працювати над процесом примирення. Залучення посередників та обговорення важливих питань можуть сприяти зменшенню напруги та пошуку компромісних рішень.

Розвиток економічного співробітництва: Залучення автократичних країн до економічних проектів та спільних ініціатив може сприяти зниженню

конфліктних настроїв і створенню спільних інтересів. Економічне співробітництво може створити основу для побудови довіри та вирішення політичних розбіжностей.

Кожен конфлікт унікальний, і вирішення наслідків російсько-української війни вимагає комплексного підходу та співпраці різних сторін.

Вирішення наслідків російсько-української війни в контексті автократії та демократії може включати різні шляхи. Ось кілька можливих підходів:

Політична реформа: В країнах, які страждають від наслідків війни, політична реформа може відігравати важливу роль у забезпеченні стабільності та відновленні. В контексті автократії, це може означати необхідність впровадження демократичних принципів, розширення політичної участі та створення сильних інституцій, що контролюють владу. У демократичних країнах, реформи можуть зосереджуватись на підвищенні якості демократичних інституцій, посиленні прав людини та забезпеченні врегульованого політичного діалогу.

Економічне відновлення: Важливо розглядати економічне відновлення як частину процесу мирного врегулювання. Реформи в економічній сфері можуть сприяти відновленню руйнівних наслідків війни, створенню робочих місць, забезпеченню соціального захисту та покращенню життєвих умов населення. В автократичних режимах, це також може означати необхідність розширення економічних свобод, забезпечення прав власності та боротьби з корупцією.

Права людини та примирення: В контексті наслідків війни, питання прав людини та примирення мають велике значення.

В контексті прав людини та примирення в наслідку російсько-української війни можна розглядати такі шляхи:

Справедливість та відповідальність: Забезпечення справедливості є важливим аспектом примирення та відновлення після конфлікту. Це означає, що порушники прав людини, які вчинили злочини, повинні бути притягнуті до

відповідальності. Це може включати проведення розслідувань, судових процесів та покарання винних осіб, що сприятиме процесу примирення та відновлення довіри.

Підтримка постраждалих: Надання допомоги та підтримки постраждалим від конфлікту є необхідною умовою примирення. Це може включати гуманітарну допомогу, медичну та психологічну реабілітацію, а також відшкодування за шкоду, завдану майну та інші матеріальні втрати.

Примирення та реконкіліація: Процес примирення та реконкіліації грає важливу роль у побудові миру після війни. Це означає сприяння діалогу та зворотньому зв'язку між різними групами суспільства, фасилітацію процесу примирення, покращення міжетнічної та міжконфесійної взаємодії, а також впровадження програм реконкіліації та відновлення довіри.

Підтримка демократії та прав людини: В контексті демократії, забезпечення громадянських прав та свобод, створення демократичних інституцій та розширення участі громадян у прийнятті рішень.

Російсько-українська війна має серйозні наслідки для обох країн і потребує вирішення на різних рівнях, включаючи політичний, економічний, соціальний та гуманітарний аспекти. В контексті автократії та демократії існують різні шляхи вирішення цих наслідків.

Політичні реформи:

В автократичних режимах: Найважливішим кроком може бути погодження перемир'я та встановлення дипломатичних контактів з метою політичного врегулювання конфлікту. Далі може відбуватися укладання мирних угод та реорганізація політичної системи, що може включати перегляд конституції та проведення виборів.

В демократіях: Політичний процес має бути відкритим та прозорим. Важливо залучити всіх зацікавлених сторін до переговорів та вироблення мирних угод. Після припинення бойових дій, проведення виборів,

реформування правоохоронних органів та створення демократичних інституцій можуть сприяти відновленню довіри та стабілізації ситуації.

Економічні заходи:

В автократичних режимах: Передбачаються економічні реформи та привернення іноземних інвестицій для відновлення економіки після війни. Це може охоплювати залучення міжнародних кредитів та фінансову допомогу, а також стимулювання внутрішнього підприємництва.

В демократіях: Важливо розвивати прозорість, відкритий ринок та боротьбу з корупцією

Соціальні та гуманітарні заходи:

В автократичних режимах: Необхідно забезпечити гуманітарну допомогу постраждалим та здійснювати реконструкцію зруйнованих населених пунктів. Також важливо звернути увагу на процес миротворчої та правозахисної діяльності, щоб забезпечити захист прав людини та налагодження довіри серед населення.

В демократіях: Після війни необхідно зосередитися на відновленні соціально-економічної інфраструктури, наданні соціальної допомоги та доступу до основних послуг населенню. Важливо сприяти мирному співіснуванню різних етнічних та культурних груп, а також розвивати механізми примирення та помирити розбіжності через діалог та співпрацю.

Висновки

Дипломна робота "Російсько-Українська війна в контексті взаємовідносин автократії та демократичного режиму" є дослідженням важливої теми, яка стосується впливу політичних режимів на розвиток та ведення війни. Враховуючи це, можна зробити наступні висновки:

Роль автократичного режиму: Автократичні держави мають особливі характеристики, які впливають на їх взаємовідносини у контексті війни. Керівництво таких режимів має широкі повноваження та централізований контроль, що дозволяє їм швидко реагувати на конфліктні ситуації та мобілізувати військові ресурси без необхідності демократичних процедур.

Демократія та мирні переговори: Демократичні режими надають перевагу мирним переговорам та політичному вирішенню конфлікту. Вони активно співпрацюють з міжнародними партнерами та залучаються до міжнародних дипломатичних зусиль для врегулювання конфлікту на основі міжнародного права та норм.

Вплив силових структур: У контексті війни силові структури відіграють важливу роль як для автократичних, так і для демократичних режимів. Однак, у автократичних державах може бути більша консолідація та підпорядкованість силових структур владному режиму, що дає їм більшу оперативність та можливість вплинути на військові дії.

Використання інформації: Автократичні режими мають здатність контролювати засоби масової інформації та маніпулювати інформаційним простором. Це може використовуватись для пропаганди та маніпуляції громадською думкою, щоб виправдати військову агресію та розширити підтримку військових дій.

Обмеження свободи слова: Автократичні режими можуть обмежувати свободу слова та незалежність ЗМІ, що призводить до однобічного подання

інформації та перешкоджає доступу до об'єктивної та розносторонньої інформації про військові дії.

Міжнародна підтримка: Авторитарні режими можуть зазнавати обмежень у міжнародній підтримці через свою авторитарну природу, але вони можуть намагатися залучити підтримку інших авторитарних держав або використовувати свої економічні ресурси для впливу на міжнародну арену.

Україна як демократична держава в контексті війни з авторитарною державою, такою як Росія, стикається зі специфічними викликами:

Мобілізація ресурсів: Демократичні держави можуть мати меншу централізацію та швидкість мобілізації військових ресурсів порівняно з авторитарними режимами. Процес прийняття рішень може бути більш складним через необхідність дотримання процедур та консенсусу.

Публічна підтримка: У демократичних державах важлива роль приділяється громадській думці та публічній підтримці. Завданням уряду України є забезпечити інформованість громадян та вироблення обґрунтованої позиції, щодо ведення війни та взаємодії з авторитарною державою. Український уряд повинен активно співпрацювати з громадськістю, ЗМІ та цивільним суспільством, щоб забезпечити широкий доступ до об'єктивної інформації про конфлікт і російську агресію.

Демократичні цінності та принципи, такі як свобода слова, права людини та рушійна сила громадської участі, є основою для підтримки та укріплення демократичної держави під час конфлікту. Україна повинна залишатися вірною своїм цінностям та дотримуватися принципів правової держави навіть у найважчі часи.

Міжнародна підтримка та співпраця є також важливим аспектом в контексті публічної підтримки. Україна повинна активно співпрацювати з міжнародними організаціями, союзниками та партнерами, щоб залучити їхню підтримку та допомогу у забезпеченні безпеки та врегулюванні конфлікту.

Відповідно до цього, українському уряду слід приділити особливу увагу розвитку міжнародних дипломатичних зусиль, лобіюванню своїх інтересів та активному залученню до міжнародних обговорень щодо російсько-українського конфлікту.

В заключенні, українсько-російська війна в контексті взаємовідносин автократії та демократичного режиму вимагає зосередження зусиль на підтримці демократичних цінностей та принципів, захисті прав людини та свобод, а також забезпеченні прозорого інформаційного простору. Демократичні держави, у тому числі Україна, повинні прагнути зберегти свої демократичні інституції, зміцнювати принципи правової держави та гарантувати свободу слова та доступ до об'єктивної інформації.

Україна має використовувати свою міжнародну позицію та співпрацювати з міжнародними партнерами для залучення підтримки, дипломатичних зусиль та гуманітарної допомоги. Залучення міжнародних організацій та союзників може підтримати Україну у забезпеченні безпеки та незалежності.

Однак, важливо також розуміти, що російсько-українська війна має значний вплив не лише на Україну, але й на міжнародний порядок та стабільність. Тому, крім підтримки України, міжнародна спільнота повинна активно працювати над розробкою та застосуванням механізмів протидії агресивним діям автократичних держав, зокрема шляхом засудження військової агресії, застосування санкцій та залучення до міжнародного правосуддя.

Загалом, демократичні цінності, права людини, свобода слова та міжнародна співпраця є важливими аспектами в контексті війни між автократичною та демократичною державою. Збереження та підтримка цих цінностей є необхідним для забезпечення миру, стабільності та демократичного розвитку не тільки

Список використаних джерел

1. Бик І. Кібервійна: російсько-український конфлікт в кіберпросторі. Фенікс.2016.
2. Білоножко, Володимир. "Російсько-українська війна: причини, хід, наслідки." Київ: Генеза, 2016.
3. Біляєв С. Український фронт російсько-української війни 2014-2016 років. Ліра.2017.
4. Винниченко А. Путін проти України: російсько-українська війна і сучасність. Факт.2017ю
5. Гончар О. "Пам'ять мого народу." Київ: Смолоскип, 2015.
6. Гончар О. Російсько-українська війна: книга друга. Смолоскип.2016.
7. Гончар О. Російсько-українська війна: книга перша. Смолоскип.2015.
8. Гончар О. Русофобія: Історія російсько-української війни. Клуб сімейного дозвілля.2019.
9. Гончаренко І. Російсько-українська війна: Історичні та політичні аспекти. Універсум.2018
10. Гриневич А. Первісна війна: спогади та роздуми про російсько-українську війну 2014-2015 років. Факт.2015.
11. Гриценко А. Війна, що триває: Російсько-український конфлікт. Академія.2018.
12. Гриценко В. (2019). Українські барикади. Київ: Видавничий дім "Слово".2019.
13. Гурняк В. "Війна українського народу: збірник матеріалів." Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія". 2015.
14. Забужко О. "Музей покинутих секретів." Київ: Європейський університет. 2012.

15. Захарченко, А. (2019). Російсько-українська війна: втрати та постраждалі. Клуб сімейного дозвілля.
16. Зінченко Ю. Російсько-українська війна та українська державність. Книга.2018.
17. Іванов В. Російсько-українська війна: національна безпека України. Смолоскип.2016.
18. Касьянов Г. Російсько-українська війна: втрати, факти, відповідальність. Ліра.2015.
19. Курило В. Листи з передової: російсько-українська війна в документах і свідченнях. Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля".2018.
20. Лещенко С. Русофобія: Початок російсько-української війни. Комора.2017.
21. Лисенко А. Російсько-українська війна: джерела, факти, коментарі. Критика.2017.
22. Ляшко О. Російсько-українська війна: причини, ход і наслідки. Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія".2018.
23. Ляшко О. Російсько-українська війна: втрати та перемоги. Львівський національний університет.2019.
24. Миронюк Ю. Історія війни: 2014-2017: російсько-українська війна. Грани.2017.
25. Морозов В. Донбас: Російсько-український конфлікт. Часопис "Довкілля та здоров'я".2018.
26. Мочанов М. "Війна на Донбасі: реалії, виклики, шляхи вирішення." Київ: Факт, 2018.
27. Панченко О. Зрада: Україна під російським тиском. Київ: Дух і літера.2017.
28. Петренко В. Російсько-українська війна: історія, наслідки, висновки. Либідь.2018.

29. Петросян С. "Російсько-українська війна: історія, політика, геополітика." Київ: КМ-Букс, 2017.
30. Поліщук О. Російсько-українська війна: майже сповнена військами хроніка. Смолоскип.2016.
31. Полтава І. Російсько-українська війна: зовнішньополітичні та внутрішньополітичні аспекти. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.2018.
32. Полтавець В. Втрачена земля: російсько-українська війна 2014-2017 років. Україна.2017.
33. Польовий С. Російсько-українська війна. Київ: К.І.С.2018.
34. Пономарьов О. Замкнуте коло: Російсько-українська війна 2014-2015 років. Фенікс.2016.
35. Пристайко В. Довгий шлях до миру: Російсько-український конфлікт і шляхи його вирішення. Київський університет.2019.
36. Рибачук О. Українська криза. Київ: Кондор.2019.
37. Різник Ю. "Війна, що її не було." Київ: Києво-Могилянська академія, 2019.
38. Сиротюк О. Російсько-українська війна та національна інформаційна безпека. Смолоскип.2018.
39. Снопок Ю. Русифікація. Історія російсько-української війни. Київ: Критика.2019.
40. Татаринцев О. Війна: Російсько-український конфлікт 2014-2015 років. Смолоскип.2015.
41. Федорчук В. Російсько-українська війна: причини та наслідки. Київський університет.2018.
42. Хомчак І. "Війна за Україну: 100 днів і ночей." Київ: КМ-Букс, 2018.
43. Чернопол Г. Російсько-українська війна: хроніка військового розслідування. Факт.2015.

44. Чубаров Р. Російсько-українська війна: участь Криму. Майдан.2018.
45. Ярема О. Російсько-українська війна: історія, причини, наслідки. Хартія.2015.
46. Яремчук О. Війна, що триває: Російсько-український конфлікт. Кальварія.2019.
47. Яценко В. Війна на Донбасі: Погляд з України. Календар.2018.
48. Gomza, I. (2022). The War in Ukraine: Putin's Inevitable Invasion. *Journal of Democracy*, 33(3), 23–30. <https://doi.org/10.1353/jod.2022.0036>